

POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

NAS

1932

1931

ROD

LETNIK ŠT. 7

REŠITVE UGANK V 6. ŠTEV. »NAŠEGA RODA«:

REŠITEV VELIKONOČNE KRIŽALJKE.

Vodoravno: 5. topaz; 9. Anton; 14. sod; 15. Kanada; 16. faraon; 17. sat; 18. p. n.; 21. tvarina; 25. plavuti; 28. km; 30. rama; 31. Riga; 32. Etna; 35. lama; 36. Drač; 37. pero; 39. Ada; 40. Tisa; 41. dve; 42. in 43. po; 44. uk; 45. Ind; 47. hrib; 49. miš; 51. »našim ugankarjem in ugankaricam želi«; 56. Epir; 57. dog; 58. Azija; 59. vrtnar; 60. jaz; 61. Dobrač; 65. Angora; 66. Jakopič; 77. Ivo; 78. ud; 84. Sporadi; 90. »dobro in vesele velikonočne praznike«; 102. vešala; 103. noga; 104. Iliri; 105. Veronika; 106. Škola; 107. Odra; 108. podoba; 109. metulj; 111. repa; 113. protin; 114. Adam; 115. atom; 116. Matevž; 117. muha; 119. sulica; 121. sito; 122. srce; 124. verz; 125. tast; 127. koča; 128. sa; 129. SKJ; 130. Kolin; 133. omara; 135. tja; 136. ne; 137. boa; 138. jeza; 139. Sara; 140. ena; 141. zob; 142. Nil.

Navpično: 1. bok; 2. Don; 3. ostriga; 4. Novi Sad; 6. panter; 7. Ananija; 8. za; 9. ar; 10. napaka; 11. Tolmin; 12. Katarina; 13. ptičica; 18. prašič; 19. nadir; 20. Ema; 22. aga; 23. Janez; 24. plug; 26. Urh; 27. Rem; 28. križ; 29. mošeja; 33. opij; 34. tona; 38. sapa; 40. tu; 41. dkg; 46. dar; 48. bar; 50. dlan; 51. neroda; 52. no; 53. mi; 54. rt; 55. izgred; 62. bili; 63. nakit; 64. Uroš; 67. ametist; 68. košuta; 69. Poljska; 70. Ibar; 71. črnc; 72. Leo; 73. Žiga Cojz; 74. ovira; 77. selo; 76. čeri; 78. ulomek; 79. Dinara; 80. kokoš; 81. Učka; 82. tele; 83. Opava; 84. snaha; 85. pipa; 86. okostje; 87. Apolon; 88. dobiček; 89. oves; 91. Napoleon; 92. sito; 93. Eva; 94. veda; 95. era; 96. nam; 97. nota; 98. rožmarin; 99. admiral; 100. z, r; 101. rasa; 110. losos; 112. pek; 118. uta; 120. ukana; 123. rja; 126. sto; 131. izba; 132. na; 133. os; 134. mana.

»Piruh«: Navpično: 1. mu; 2. ara; 3. ja; 5. klada; 6. mala; 7. saje; 8. omaje; 10. ne; 11. tu; 13. letalo; 16. stan; 17. oves; 18. od; 19. ač.

Vodoravno: 1. maj; 4. ura; 5. km; 7. so; 8. lan, 11. tam; 12. aleluja; 14. da; 15. ej; 16. sto; 18. otava; 20. daleč; 21. nos.

Rešilci »Velikonočne križaljke«: Ljubo Berlot, Metod in Ciril Šuligoj, Srečko Rus in Frančiška Bolta iz Ljubljane. Jereb Viljem, Kalčič Svetozar in Miran, Novo mesto.

»Piruh« so rešili: Ljubo Berlot, Metod in Ciril Šuligoj, Srečko Rus, Ljubljana; Jereb Radoslav in Senica Ivan, Maribor; Pance Zofka in Silva Ogrizek, Rog. Slatina; Ivana Malovrh, Polhov Gradec; Adam Držanič, Brežice; Janez Strlič in Malovrh Ivana, Ziri; Mestišek Franja, Loče; Štrukelj Ana, Borovnica; Trinko Terezija, Razva-nje; Mira Kuclar, Trošt Neda, Pristavec Mara, Kosina Majda, Per Mica, Dana Kastelic, Zibert Enica in Zukovec Mimi iz Novega mesta; Petek Anton, Škrbec Jože, Bambič Alojzij, Poljanšek Polde, Šile Edvard, Krže Drago, Bartol Anton, Ribnica; Osterman Adolf, Kočevje; Homšak Hilarija, Ločica; Makarovič Dušan, G. Bistrica.

»Naš rod« izhaja esemkrat med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 2250, v 9 mesečnih obrokih po Din 250.

List izdaja »Jugoslov. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6.

VLADO KLEMENČIČ:

Gregorčič - Gruntarjeva knjižnica v Ljubljani

NEVESELA PESEM

Dva para brezposelnih rok je pri nas.
Od kladiva žuljave očine so,
od pranja razpokane materne so.
Doslej so nam služile kruh te roké,
a zdaj, ko počivajo, nam je gorjél

Že tretji dan prosi mati okrog:
»Pa bi vam oprala za praznike?«
»Smo že. Pa se drugič zglasitel!«
In ôči so kladivo vzeli iz rok.
Že mesec dni stroji v tovarni stoje.
Vse delavske kočé strahotno molče.
Šest zdravih želodcev je lačnih pri nas.

Z izkaznico mati je šla po krompir,
vsi gledamo željno, kdaj odpre se dvér,
le ôče z dlanmi si pokríl je obraz.

Dva para brezposelnih rok je pri nas.
šest zdravih želodcev je lačnih pri nas.

ZDRAVKO OCVIRK:

MATERI

Med tisoči in tisoči
iskal sem tvoj obraz,
tvoj star, naguban,
s svetlo solzo v ôčeh,
o mati.

Med tisoči in tisoči
iskal srca sem svojega kras,
bogastvo od Boga mi dano,
otroku kakor starcu drago,
o mati.

Pa bom iskal zaman do konca dni
bogastvo svoje, med ljudmi
ne bom nič več ga našel,
ker trudna v grobu zdaj leži
mi mati.

Žabce.

Uluštrirano * E. ZVETIN

7.

Vakar se je vzbudil. Ves krmežljiv in zaspan se je izmotal z ležišča, splaval navzgor in sedel med bičevje. Bila je že noč. Podprl je glavo med roke in se zamislil. — Sedaj je bil spet doma! Zdelo se mu je, da se počasi prerojuje. Zjutraj, preden je zaspal, se je še spomnil Zelenke in Regarja, ki sta tako žalostno zapustila lepi svet — sedaj je mislil samo še nase. Kaj zato, da sta izginila! — da se je le on rešil! — manjka se žab v žabjem rodu!

»A kako poročati o vseh doživljajih, ne da bi prijatelji in sovražniki spoznali resnice?« mu je rojilo po glavi.

Premišljeval je in premišljeval in nazadnje zamahnil z roko. »Ah, kaj! Saj ni bilo nobenega drugega poleg! Take jim bom povedal, da bodo kar zijali!«

In je vstal ter se odpravil. Ponosnih korakov je stopal preko jarkov in zelenih šopov proti srednjemu otočku na močvari. Kjerkoli se je prikazal, povsod so ga žabci in žabe spoznale, ga pozdravljale in mu sledile. To se mu je kaj imenitno zdelo. Vedno bolj se je napihoval, vedno ponosnejše je stopal. In ko je stopil na otok in videl, da se okoli njega zbira ves žabji rod, se je zdel sam sebi velik junak. Napuh ga je prevzel. Molče je gledal predse, da bi okoli stoječi postali še bolj radovedni.

Tolstokrak se je bil postavil tik k njemu in postajal nestrpen. Položil mu je tolsto roko na rame in dejal:

»No, zini vendar! Kje sta Regar in Zelenka? In starešina? Ali ste ga našli?«

»Le počasi, vse lepo po vrsti!« je skrivnostno odgovoril Kvakar.

»Govori! Kvakar, govori, pripoveduj!« so se oglašali žabci z vseh strani.

»Bom!« je dejal Kvakar.

»Tiho! Mir!« so zelenci iztegovali vratove in napeli ušesa.

Nastala je tišina in Kvakar je pričel pripovedovati:

»Tujina je strašna! Le najmočnejši in najpogumnejši prenese njene groze! Že koj tam na drugi strani potoka se prične! In rečem vam, če bi jaz ne bil utrdil mišičevja, bi me danes ne bilo več med vami!«

»Kako si to naredil — to z mišičevjem?« je vprašal nekdo.

»Dobro sem se hranil in neprestano telovadil in se kopal v mrzli vodi. Hrane v tujini dovolj — vode tudi! Nazadnje sem bil že tako močan, da sem z eno roko vzdignil Regarja z drugo pa Zelenko in ju nesel pol ure daleč navkreber!«

»Saj si bil komaj en dan in eno noč z doma!« je podvomil Tolstokrak.

»Dragi moj, v tujini se drugače živi nego doma! Ena minuta doma, je tam en dan, en naš dan — tam leto dni!« se je odrezal Kvakar.

»Ne motite ga! Naj vse pove!« so vplili zelenci in nekdo je celo zagnal proti Tolstokraku kepo blata.

»No,« je nadaljeval Kvakar, »ko preplavamo potok, pridemo najprej do zelene trate. Na trati vse polno žab-rjavk. Zgrabim tri hkrati...«

»Kar tri?« je nekdo podvomil.

»Tri!« je ponovil Kvakar. »Tri! Eno v to-le roko, dugo v to-le, tretjo pa v usta! Pa jih zaženem drugo za drugo v deblo. Z glavo naprej, da je kar zahreščalo. Cef, cef, cef, so cepnile na tla. Jaz ponje in jih razdelim! Eno pojem sam, drugo dam Regarju, tretjo pa Zelenki. Še se mastimo, ko prilomasti nad nas velik črn ptič. Kdo je bil, ne vem, ker ni bilo časa ogledati si ga.«

»Saj je bila jasna noč!« je zamrmral nekdo.

»Luna se je bila baš tačas skrila za oblake... No, vidim, da lomasti proti meni. S kremplji naprej! Je že pri meni!

No, čakaj — dem pa ga zgrabim za krempeljce in mu ga zlomim: kar tako — tresk, je reklo. Ropar zavpije: 'Jojmene' in odfrči.«

»Kaj pa Regar in Zelenka?« vprašuje Tolstokrak.

»Tadva sta se od strahu zarila v blato. Za noge sem ju moral privleči na dan, ko je minila nevarnost.«

»Pa kako v blato, če ste bili na trati?« je zavpil neki neverni Tomaž z bližnjega otoka.

»Kako ne bo blata, če pa je tam deževalo, dragi moj!« se je odrezal Kvakar. »Kaj ti nisem povedal, da se je bila luna skrila za oblake?«

»Dalje, dalje!« so silili drugi.

»Ko se opomoremo, to je, ko se Regar in Zelenka opomoreta, gremo dalje. Pot nam zastavi velika krstača. Kaj bi vam pravil, — kar tako mimogrede jo sunem v stran. Priromamo do zelenice. Skale tu, skale tam, vmes pa trava. Hodim spredaj in hodim, pa zaslišim za hrbtom: 'Na pomoč, na pomoč!' Ozrem se in vidim, da je velik gozdnaravnikar požrl Regarja in Zelenko! Priskočim, primem kačo z obema rokama za zgornjo čeljust, se v spodnjo uprem z nogo in ji odprem

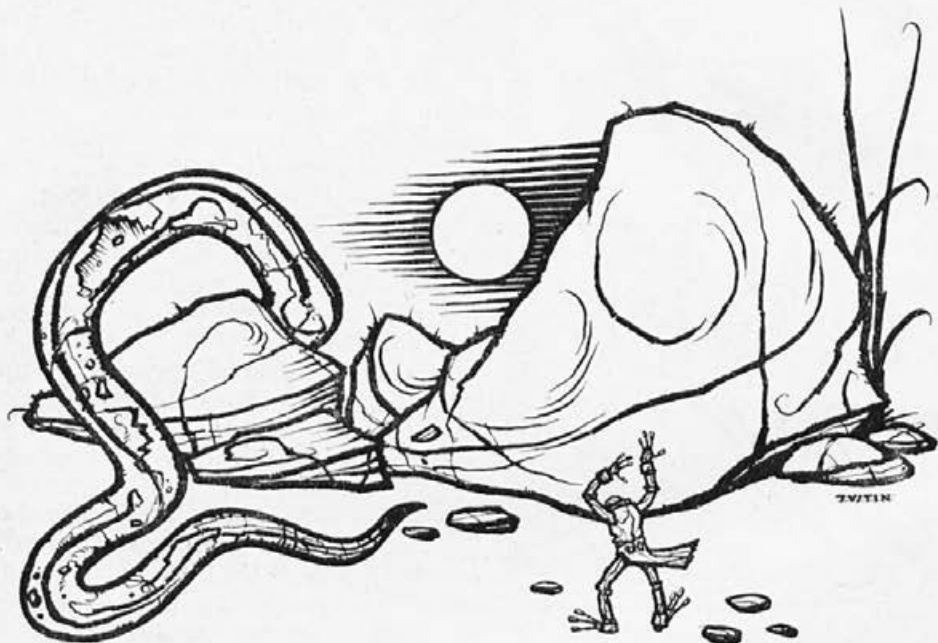

žrelo na stežaj. Pa zavpijem v žrelo: »Halo, Regar, Zelenka, ali sta še živa?«, »Še!« — pravita — komaj da slišim. »No, pa le ven, pa hitro!«, dem jaz. Pa gledam, kako se oba kobacata proti žrelu. Kača se zvija, pa nič ne pomaga: Regar in Zelenka se le izmuzneta iz nje in skočita na tla. Prestrašeno kačo izpustim, da zbeži.«

»Živio Kvakar!« zavpijejo navdušeni mladiči v ozadju. Starine pa molče in zmigujejo z glavami.

Kvakar pa nadaljuje:

»Pa srečamo celo tropo ježev in ježinj. Stopim k najmočnejšemu in mu pravim: »Ali hočeš postati naš starešina, ti, ki si bil naš sovražnik?« Pa mi de on: »Maram za take zelence!« Mene to tako razkači,

da ga primem za zadnje noge, ga zavrtim okrog glave in vržem visoko v zrak. On pa pade vznak tako nesrečno na Zelenko, da ji z bodci prebode srce. Na mestu je umrla. Trpela pa ni dolgo!«

»Joj, uboga Zelenka!« so zajamrale samice.

»Tudi meni se je zasmilila in besnost se me je polotila. Stopim k ščetinarju in mu rečem: »Zdaj te ubijem!« On pravi: »Le!« In se zvije v klobčič. Ne morem mu do živega. »Čakaj!«, si mislim, in ga valim po bregu navzdol do vode. Tu pa — plumps — ga zaženem v vodo. Takoj se jež odmota. Dvignem kol in — cof — ježa po nosu! Malo je zaprhal — pa je bil mrtev.«

»Saj nisi imel kola!« ugovarja neki starina.

»Ne, s seboj ga nisem nosil, pač pa sem ga na bregu pobral!« je odvrnil Kvakar.

»Dobro, Kvakar! Nadaljuj!« so bodrili mladiči.

»Jež je bil mrtev! Kaj bi z njim? No, zagledam lisico. »Na« ji pravim in ji vržem ježa pod noge. »Hvala« reče ona in ga pojé. — Ubereva jo z Regarjem naprej, čez drn in strn in po takem bodičju,

da sva imela vse noge polne krvavih ran. Prideva do starega gradu. V tem gradu je bival vitez — ropar Sovan. Pred gradom ga srečava. Pozdraviva in poveva kako in kaj. On pa skoči in zgrabi Regarja in

ga trdno drži. Jaz pa v grad, poiščem vitezove otroke in jih zmečem skozi lino na skale. Vse do zadnjega. Zadnjega, najtežjega pa dvignem visoko v zrak in zavpijem skozi lino: 'Vitez Sovan, izpusti mi tovariša, če ne, treščim tvojega zadnjega otroka

na skale, kakor sem druge!' Vitez Sovan se ustraši, izpusti Regarja in zbeži v grad! Jaz pa ven in za Regarjem.»

»Kako si mogel iz gradu, če je stopil vitez v grad? Srečal bi te bil!« je vprašal Tolstokrak, ki je ves čas pazil, kje bi vjel Kvakarja.

»Kako, kako? Glej ga! Ali misliš, da ima takele grad le ena vrata? Skozi zadnji izhod sem odšel!«

»Pa kje je Regar?« so sedaj vprašali starešine.

»Regar? Ko bi jaz vedel! Vsepovsod sem ga iskal, klical, vpil. Pa ga nisem priklical! Preveč se je bil prestrašil — kdo ve, kam je zbežal. Ko sem spoznal, da je vse zaman, sem jo mahnil domov, da vam povem: No, ben sovražnik noče biti naš starešina! Videli so mojo moč, pa menijo, da so vsi žabci taki. Zato se nas boje!«

Kvakar je končal in zmagonosno sedel.

Mladini so mu hrupno vzklikali, samice in starini pa niso vedeli, kaj bi dejali. Nekaj se jim je zdelo, da ni vse tako in da besedun laže.

Iz vrst mladinov pa so se čuli glasovi, da naj postane Kvakar starešina. Ali starini so menili, da še ni dokazano, če je govoril resnico, in da naj počakajo, da se vrne Regar. Nato je nekdo predlagal, da bi vprašali Jupitra, če je res in kaj naj store.

To je bilo vsem hudo všeč. Obrnili so se proti luni, se priklonili in izpustili mehurčke proti nebu. Ali je Jupiter opazil mehurčke, še preden so dospeli do njega, pa je hitro skril luno za oblake.

Zelenci so potrpežljivo čakali do jutra, da jim Jupiter kaj sporoči.

Proti jutru zakroži velika črna senca nad močvarjo, se bliža in veča ter sede na vrh posušene vrbe sredi močvare.

»Evo nam starešine! Jupiter nam ga je poslal! Hvala in slava Jupitru!« so zaorile žabe.

In so poskakovale in zaplesale od veselja.

ZGODBA O HLEBU KRUHA

Ded je povedal zgodbo, resnično do konca:

Imel sem očeta in mater. Bratov in sestra nas je bilo nič koliko. Pa je bila vojna. Vojna vse vzame. Pri nas nismo imeli, da bi deli v usta, pa smo čakali, kaj bo Bog rekel. Bog pa je pozabil. Tiste dni smo ležali od same nemoči in smrt se je bližala.

Tedaj je spregovoril oče: »Drva so na vrtu.«

Vsi smo prikimali. Vsak pa je mislil: Kaj nam drva; kruha, kruha!

Oče je to čutil. Vstal je in v vratih je dejal: »Prinesel bom kruha, ali pa me več ne bo.«

Kako bi ga prinesel, če ga ni. In smo si mislili: Oče je lahko tudi Bog. Rekli smo: če ga bo prinesel, pa je.

Oče je šel, mati se je zavila v rjuho, mi smo posedli okoli peči in čakali, kdaj bo oče Bog. Pa je bil poldan in bilo je popoldne. Ugašal je dan, na nebo so rinile zvezde. Oče je bil še vedno človek. Temno je postalo kot v rogu, pa smo dejali: očeta ne bo. Polegli smo po tleh in sanjali, kako bi bilo lepo, če bi oče prinesel kruha za vsakega vsaj usta. Toda očeta ni bilo in nas je objel spanec. Povsod je hodil pred nami hleb dišečega kruha, ki ga že tako dolgo nismo okusili. Oče je slovesno rezal kakor za tri kralje, kos za kosom.

Tedaj — vprav je polnoč udarilo v zvoniku — tedaj so se na široko odprla vrata in v sobo je stopil oče in pod pazduho je nosil — hleb kruha. Pogledali smo, vstali in vsi hkratu vzkliknili: Bog. Začudil se je oče, pobožal nas po licih, položil hleb na mizo in kruhov nož je blagoslovil hleb, ki ga tiste čase ni bilo v vsaki hiši. In smo dobili vsak kos, da smo ga komaj nesli.

Mati je gledala in ni verjela svojim očem.

»Kako si ga dobil?« Tako je vprašala, da se je oče začudil in v prvem hipu pozabil na odgovor. Potem pa je dejal: »Drva sem prodal.«

Solze so mu posilile v oči, materi je šlo na jok. Poldruge leto namreč je oče zbiral drva in mati je pomagala, mi pa, otroci, smo jih nosili in skladali. In zdaj jih je prodal. Delo je prodal.

»Jutri bomo dobili še en hleb in vrečo moke in prašiča.«

»Za koliko?« je hitro vprašala mati. »Za četrť?«

Oče je poblede, da se mu je roka potresla in mu je košček iz nje padel.

»Za pol?«

Prašič in vreča moke in dva hleba kruha pa mož in žena in otroci v delu za poldruge leto. O mož!

Še je pobledele oče in kolena so se mu pošibila.

»Pa ne za vse?!«

Vprašala je, verjela ni.

Počasi je spregovoril oče, kakor da umira: »Za vse.«

Mati ni dejala ničesar, šla je in odrezala košček in od koščka odlomila košček in je jedla.

Ded je še pristavil: »Takrat smo jedli drag kruh in naša hiša je bila trikrat naprodaj.«

Umolknil je, mi smo verjeli in vsak dan bolj verujemo v resničnost zgodbe o kruhu.

MARIJA POMAGA DUŠI V RAJ

(Ilustrirala K. s. Prunkova.)

Grešna duša se je ločila od telesa in prišla pred sodbo. Tam so stali Jezus, Marija, angeli in hudobci.

Marija reče arhangelu Mihaelu: »Ti si sveti Mihael. Stehtaj dušo prvikrat!«

Sv. Mihael prime dušo in jo dene na tehtnico. Vsi hudobci so stopili duši na levo stran, vsi angeli in Marija so stopili duši na desno stran. Sveti Mihael stehta dušo, duša zdrkne v levo stran.

Hudobci so se zasmeli, angeli so zaplakali. Marija je zaplakala in prosila Jezusa: »Ljubi sinko, milostljivi! Ne daj duše Luciferju, ne daj duše v pogubljenje! Odpusti ji grehe!«

Jezus ji odgovori: »Ljuba mati, usmiljena! Kako naj duši grehe spregledam? Ko je še na zemlji bila, mnogo zlega je storila. Sedemdesetinsedem let je imela pa še ni verovala, da mi bo račun dajala.«

Še je Marija prosila Jezusa: »Ljubi sinko, milostljivi. Usliši svojo božjo mater! Duša mene je čistila, trikrat v letu se zame postila. Kadar je zvečer zvonilo, me je pozdravila: Češčena si, Marija!«

Tedaj reče Jezus arhangelu: »Ti si sveti Mihael. Stehtaj dušo drugikrat. Komur stehtaš, tistega bo!«

Sveti Mihael prime dušo in jo dene drugič na tehtnico. Vsi hudobci so stopili duši na levo stran, vsi angeli in Marija so stopili duši na desno stran. Sv. Mihael stehta dušo, duša zdrkne v levo stran.

Hudobci so se zasmeli, angeli so zaplakali, Marija je zaplakala.

Pa spregovori uboga duša: »O Marija, mati mila, prosi Jezusa zame. Naj mi grehe odpusti, naj v nebesa me pusti.«

Marija je zopet prosila: »Ljubi sinko, milostljivi. Ne daj duše Luciferju, ne daj duše v pogubljenje! Odpusti ji grehe!«

Jezus ji odgovori: »Ljuba mati, usmiljena! Kako naj duši grehe spregledam? Ko je še na zemlji bila, mnogo zlega je storila. Ko je ona mlada bila, mi po krčmah je hodila, tam je plesala, se veselila, vino je čez mero pila, vedno me je žalila. Kadar pa je v cerkev šla, gizdavo se opraviła. Sredi cerkve stala, vseokrog je gledala, samo ne na slike svete, samo ne na mašnika. Koderkoli je hodila, nikdar se ni spomnila, nikdar ni pozdravila: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Čemu moje je trpljenje, čemu moje odrešenje?«

Še je Marija prosila Jezusa: »Ljubi sinko, milostljivi! Usliši svojo božjo mater! Duša mene je čistila, trikrat v letu se zame postila. Kadar je zvečer zvonilo, zmeraj me je pozdravila: Češčena si, Marija!«

Zopet reče Jezus arhangelu: »Ti si sveti Mihael. Stehtaj dušo tretjokrat! Komur stehtaš, tistega bo!«

Sveti Mihael prime dušo in jo dene tretjič na tehtnico. Vsi hudobci so stopili duši na levo stran, vsi angeli in Marija so stopili duši na desno stran. Sveti Mihael tehta dušo, ne more je stehtati. Sem in tja se je tehtnica nagibala, duša pa je v strahu trepetala.

Tedaj reče mati božja: »Ti si sveti Mihael. Stehtaj dušo v desno stran! Ne daj duše Luciferju! Stehtaj dušo v desno stran!

Sveti Mihael odgovori: »O Marija, mati božja! Kako naj stehtam ubogo dušo? Jaz ji ne morem sam pomagati. Tam hudobci mi stojijo, vozijo goreče brane. S tem pa dušo plašijo, vsa se trese in drhti.«

Zaplakala je Marija, stopila k tehtnici in tri solze spustila nanjo. Zdaj stehta Mihael dušo še enkrat, duša zdrkne v desni kraj.

Zdaj se je pač Marija razveselila, angeli so se nasmejali. Zatrobili so v nebeške trobente in spremili dušo v sveti raj.

Hudobci pa so zatulili in se zagnali v peklensko brezdno.

FRAN MILČINSKI:

KAKO JE POLDRUGI MARTIN PRODAL KUKCA

(Ilustriral I. Vokáč.)

Mati je k sestri odhajala po opravkih, pa preden je šla, je lepo poučila sina Poldruga Martina in mu naročila:

»Sinek Martinek, ušesa imaš in me poslušaj, glavo imaš in si zapomni! K sestri grem, k tvoji teti, in se bom vrnila do južine. Tačas pripravi južino: raca je oskubljena in iztrebljena in tiči na ražnju; na ognjišču pred pečjo gori ogenj, ti pa sedi tjakaj in sukaj raženj in pazi, da se raca ne bo ožgalala!«

Poljubila je sina in se lepo poslovila, pa ko je prišla do praga, se je obrnila in vrnila:

»Sinek Martinek, samega te puščam doma. Kaj ti rečem — ne hodi stikat v peč — pod pepelom je skrit lonec, v loncu je kupec, ta kupec je silno huda žival, oči bi ti izkopal. Zato ne hodi preblizu peči!«

Tako je govorila mati. Pa ta kupec ni bil kupec, le tolarji so bili, ki jih je skrivala v loncu pod pepelom.

Odšla je, pa ko je prišla okoli vogala, se je obrnila še en pot in se vrnila:

»Sinek Martinek, skoraj sem pozabila in naj ti povem: »Še kamre se ogibaj, notri je posoda, zvrhano je polna strupenega strupa, za lisice je namenjen in drugo škodljivo zver. Bog ne daj, da se ga dotakneš tudi le s prstom, kam-li, da ga pokusiš — prestrašna bi te zadela smrt!«

Ta strup takisto ni bil strup, le med je bil in ga je hranila mati za praznike in potice.

Mati je šla, sinek Martinek je sam ostal doma in je imel silno opravka; roka mu je sukala raženj in raco, po glavi pa sta mu strasila kupec in strup: nista mu marala iz glave in kar je mislil, vsaka misel se mu je obrnila na kukca in na strup.

Sukal je in mislil, pa je raca na ražnju preprijazno pričela dehteti ne dosti drugače, kakor vijolica na vrtu in šmarnice v gaju; lepo je rumenela in ji je barva iz rumene počasi prehajala v rjavo in je Poldruga Martina zaskrbelo, kaj, če se bo koža prismodila. Pa je luščil kožo, košček za koščkom, in jo zalagal, košček za koščkom, čvrsto mu je hrustala pod zobmi, in je bil skrajni čas, da jo je pohrustal — drugače bi se bila resnično prismodila in bi bilo škoda. Zdaj pa je bila škoda preprečena, saj se bo raci zapekla druga koža, je dejal, kakor se kruhu zapeče skorja.

Tačas se je zgodilo in je po cesti privozil mož, naloženo je imel lončeno robo. Ustavil je, stopil v hišo: »Ali kaj kupite: sklede, latvice, lonce, vrče, kupite, kupite!«

Ga je vprašal Poldrugi Martin: »Čujte, oče, ali je takle vaš lonec dovolj trden in drži kukca? Kaj, če bi kupec lonec razdejal?« In je povedal možu materine besede o kukcu.

»Oh,« se je začudil mož, »kar tukajle postoj pri vozu in na konja pazi. Pogledal bom!«

Pa je zlezal v peč in pod pepelom našel lonec s tolarji, ni se dolgo premišljal, kar hitel je z njim na voz. Spotoma je še raco vrgel v lonec. »Oh, fanté, divja je ta zver, pomisli, že je prekopala peč in požrla raco. Še mene se lotila, skoraj mi je odgriznila nos. Kar na dom naš jo odpeljem, doma nam je treba take zveri, v samoti živimo, namesto psa jo bomo priklenili, da bo hišo čuvala tatov. Pa da ne bo zastonj, na, vso lončeno robo ti dam! Pošteno si napravil kupčijo.«

Poldrugi Martin je bil silno srečen, rešil je hišo nevarne zveri. Pa tudi mati bodo veseli, brez strahu bodo lahko kuhali v peči in na ognjišču tudi, posode bodo imeli dovolj, in se jim ne bo treba umikati hudemu kukcu.

Veselil se je materinega veselja, pa da bi mater še bolj razveselil, je vsem loncem in latvicam, vrčem in skledam izbil dna. Potem je lončeno robo nabral na vrv in jo razpel od vogala hiše do plota ob vrtu, že od daleč naj bo materi v čast in pozdrav, ko se bo vrnila.

Komaj je bil gotov, se je vrnila mati. Začudila se je, ko jo je pozdravila slavnostna kita iz črepinj, takega sprejema in pozdrava ni bila pričakovala! Pa ji je zaprlo sapo, ko ji je sinek Martinek še razodel svojo kupčijo in mu je lice žarelo od ponosa.

Stekla je v kuhinjo, pogledala na ognjišče — race ni! Pogledala je v peč — tolarjev ni!

»Nespametno moje dete, svojo doto si zapravilo — tvoji so bili tolarji, zate sem jih hranila!« In še je bridko zavekala: »Ob južino si naju pripravil, tat pa se masti z raco!«

Bistro je skočila iz hiše in k županu, naj biriča nažene za tatom, da reši tolarje in južino, prežlahtno to žival.

Poldrugi Martin je bil prestrašen: po biriča je šla mati, kaj bo zdaj!

Pa je obupal in šel v kamro, da si s strupenim strupom konča mlado življenje. Grenke je točil solze, na debelo je s prstom posnemal med in si ga nosil v usta. Pa je bil sladki med prekvašen z grenkimi solzami in ni bil dober. Vendar Poldrugi Martin ni odnehal in ga je življenja sit iz posode prenašal v usta, dokler ga je bilo kaj. Pa ga je bilo preveč in se je trebuh neznansko pričel repenčiti.

Poldrugi Martin ni mislil drugače, nego: zdajle prihaja smrt. Vlegel se je na posteljo, rjul je od trebuha in od strahu in pobožno se je kesal.

Se je vrnila mati, »Sinek Martinek, za božjo voljo, kaj ti je?«

»Ojoj, ojoj,« je zaječal Poldrugi Martin, »umrl bom! Strupeni strup sem pojedel, kolikor ga je bilo v kamri.«

Pa se je potolažila mati in je potolažila fanta: »Nespametni moj sinek, nič se ne boj, hudi strup ni strup, bil je med. Od medu ne boš umrl. Le prazniki bodo brez potic.«

Pa si je Poldrugi Martin obrisal oči in si solze vseknil iz nosu, pomislil je in dejal: »Mati, jaz nisem nespameten. Če ne bi bili rekli, da so tolarji kukec, jih ne bi bil prodal. In če ne bi bili rekli, da je med strup, ne bi bil šel vanj jokati — med s solzami ni dober.«

Pa je bila mati silno začudena, kako pametnega ima sina, in resnično, niso bile nespametne one njegove besede!

ANTON PODBEVŠEK:

FERDO VESEL

Mojster Ferdo Vesel je letos že 32 let graščak — samotar na Dolenjskem. Kolikor mi je znano, je naš najstarejši še živeči akademski slikar in vrh tega kljub svojim 71 letom še vedno ne-utrudljivo intimno umetniški v svojih delih.

Vesel živi v gradiču Grumlovo pri Radohovi vasi, ki ga je kupil l. 1900. za 4000 avstrijskih kron. Toliko je dobil takrat za eno samo sliko. Kako željene so bile njegove slike, je najbolj razvidno iz tega, da je izmed vseh slovenskih slikarjev dobival najvišje zneske za slike. Tako si je prihranil mnogo denarja, a je po prevratu prišel ob vse. Denar je izgubil svojo veljavo in tako je po njegovi lastni izjavi čez noč postal berač.

Z Grumlovega se nudi krašen razgled po Dolenjski. Da naštejemo samo par važnejših krajev okoli Grumlovega: Mučljivo, Žumberk, Kozjek, Debel hrib, kjer imamo prve dolenjske vinograde, Zaplaz, Primskovo in Pristavo pri Stični.

Gradič Grumlovo je še zelo dobro ohranjen. Grajske stene so debele in deloma poslikane. Vesel domuje v prvem nadstropju, kjer ima več velikih, prostornih, visokih in zračnih sob. Če ima odprta vsa vrata, vidi lahko iz prve sobe

v zadnjo — ravno 30 metrov znaša dolžina. Videti je, da je imel svoječasni lastnik gradiča veliko smisla za monumentalnost in za sonce.

»Če bi imel ta grad v Ljubljani, bi se počutil v devetih nebesih. Tak atelje bom težko dobil v Ljubljani.«

»Torej še zmerom misliš, da se boš preselil v Ljubljano?«

»Še zmerom!«

»Le nič mu ne verjemite! Še umrl bo tukaj!« se je oglasila žena.

»Ta je pa bosa!« je kliknil Vesel smeje.

Jaz sem mu pritrdil, saj je Vesel tako čvrst in krepak, kakor bi bil 45letnik! Prav nič starčevskega nima na sebi! Še vedno je cel

Vesel s svojo malo Sonjo

revolucijonar, kakor je bil v mladih letih, in v sebi čuti še dovolj moči, da bo ustvaril nebroj slik. Letos bo menda priredil v Ljubljani kolektivno razstavo, ki obeta biti razodetje. Jeseni se pa prav zares preseli v Ljubljano.

Vesela večkrat obiščem. Izmed naših slikarjev mi je poleg Jakopiča najdražji prijatelj. Spoznala sva se po mojem recitacijskem večeru v dramskem gledališču v Ljubljani l. 1920. Imel sem takrat komaj 22 let, a Vesel ni bil nič starejši od mene! Bil je tako mladeniški in poln načrtov, da sem se mu čudil. In tak je Vesel še danes!

Seveda me je zanimala njegova mladost in me je zelo razveselil, ko mi je o priliki obiska pri njem — nerad sicer — začel pripovedovati svoje spomine. Navajam jih, kakor sem si jih zapisal:

»V ljudsko šolo sem hodil v šentpetersko župnišče v Ljubljani. Ko sem bil 10 let star, me je dal oče zapisati na ljubljansko realko. Šola me ni prav posebno veselila. Za risanje še celo nisem občutil veselja, najbrž zato, ker je bil profesor risanja slab učitelj in tudi slab risar.«

»Kdaj si potem dobil veselje za slikarstvo?«

»Na realki so razstavili veliko sliko, ki je predstavljala cesarja Ferdinanda na mrtvaškem odru, zadaj dvorjane, spredaj pa klečččega ali jokajočega Ogra ali Hrvata in njegovega sina v narodnih nošah. Slika mi je bila tako všeč, da sem si koj rekel, da vse na svetu razen slikarstva ni nič vredno. Tudi brat France je nekoliko pripomogel, da sem postal slikar. Imel je veliko veselje zlasti s portreti. V peti sem se že tako zaveroval v slike, da sem dal realki slovo in odrinil na Dunaj.

Na Dunaju sem se ves čas studija sam vzdrževal. Od doma sem prejemal komaj malenkost za stanovanje. Vendar sem po zaslugi ljubljanskega mecena Smoleta dobro živel. Smole se je zagledal v oljnato glavico, ki jo je brat razstavil v Kleinmayerjevi izložbi. Poslal mi je zanj 8 goldinarjev in me naprosil, naj bi mu kopiral več slik iz dunajske galerije. Res sem mu jih kopiral, med njimi Tizianovo Danajo in Rubensove otroke. Nekaj mojih slik je po Smoletovi smrti prišlo v ljubljansko muzejsko zbirko.

O počitnicah sem hodil v Ljubljano ali pa sem slikal po Gorenjskem. Ob neki priliki sem se v Radovljici seznanil z živinozdravnikom Sadnikarjem, ki je strastno zbiral starino. Spočetka sem se mu posmehoval, ni pa dolgo trajalo, ko sem postal še bolj navdušen za starinske predmete ko on sam. Zbiral sem med drugim stare obleke in mašne plašče, ker so mi bile njihove barve všeč, gorenjske avbe, ošpetlje in vrag si ga vedi, kaj še vse. Še nad rimske grobove okrog št. Vida in Stične sem se spravil.

Po odsluženem enoletnem prostovoljstvu na Dunaju — prijavil sem se do kadeta, ker nisem imel reverza — sem se odpeljal jeseni l. 1884. v Monakovo. Tam sem se spoprijateljil z Ažbetom, ki je bil nekaj starejši od mene, pozneje okrog l. 1890. pa še z Jakopičem. Lojze Šubic ni bil dolgo v Monakovem, takisto tudi ne Jama in Kobilica.

Slikal sem zelo veliko in razstavljaj v Glaspalastu, prodal pa nikoli nič... Ker je bilo treba živeti, je Ažbe ustanovil lastno šolo in je kmalu imel cel kup bogatih in imenitnih učencev, jaz pa sem začel

živeti od kiča (= delo brez umetniške vrednosti), čeprav me je kičarija neznosno morila. Žalostno je, da nas še sedaj, mene, Jakopiča in druge more skrbti za obstoj.

Monakovo sem kmalu zapustil. Vrnil sem se z Jakopičem v Ljubljano, kjer sem eno leto služboval na realki. Ker mi poučevanje ni prijalo — neslo me je pač v svet — sem odpotoval v London in v Southampton, kjer sem ostal celo poletje in slikal krajine in ljudi. Iz Anglije sem odrinil v Pariz, nato pa v Švico, iz Švice pa s kolesom v Italijo.

Po Italiji sem se vozil dve leti in ogledoval cerkve in galerije. V Castelfrancu mi je zelo ugajala Giorgionova Madona, v Rimu Tizianova svetna in nebeška ljubezen. Michelangelovi akti v Sikstinski kapeli niso napravili name posebnega vtisa. Slikani so anatomsko precej pomanjkljivo. Zelo so mi ugajali Bruegelovi slepci v Napolju.

L. 1900. sem kupil gradič Grumlovo in se stalno naselil v njem.

*

Med vojno so me Avstrijci internirali. Vlekli so me najprvo v Višnjo goro, odtam pa vklenjenega kakor roparja v Novo mesto in končno na ljubljanski Grad. Tam sem se sešel s pokojnim Ivanom Cankarjem in drugimi jetniki, ki jih imam vse naslikane. Nikdar ne bom pozabil, kako smo »vozili cirkus«, to je izprehajali se okrog Gradu, venomer v istem kolobarju. Zmerom smo se bali, da nas bodo nekega dne postrelili.

Končno so me izpustili in me internirali v mojem gradu. Ko je Italija napovedala vojno, so me odgnali zopet na Grad, odkoder so me po vrsti vlekli v Lipnico, na Dunaj, Steinklamm in Goetersdorf. V Goetersdorfu je bil moj komandant skladatelj opere »Wien, du Stadt meiner Träume« Sierzinski, ki mi je bil zelo naklonjen. L. 1917. so me po zaslugi princa Windischgrätza in grofice Schönbornove izpustili.«

»Potemtakem si med vojno veliko trpel«.

»Toliko, da ne bom nikoli več tisti, kakor sem bil poprej.«

*

»Prvič sem razstavil svoje slike v Monakovem na akademski razstavi, potem večkrat v Glaspalastu, l. 1890. na I. mednarodni razstavi v Benetkah. Neko nemško umetniško društvo je razstavljalo moje slike po vsej Evropi, po več let jih nisem videl. L. 1904. smo se slovenski slikarji udeležili I. jugoslovenske umetniške razstave v Beogradu. Več naših slik je kupila vlada, kralj Peter in še odlikovani smo bili. Ažbe je dobil red sv. Save III., Grohar, Jakopič in jaz IV., Henrika Šantlova pa V. razreda. L. 1906. smo se udeležili Slovenci tudi londonske razstave. Tam sem dobil diplomu.

Razstavil sem dalje na II. jugoslovanski razstavi v Sofiji, kjer sem bil odlikovan z velikim križcem. Med beograjsko razstavo sem napravil izlet k Baltiškemu morju, med sofijsko pa v Carigrad. Razstavil sem nadalje še v Zagrebu in l. 1912. ponovno v Beogradu. Takrat sem bil edini od Slovencev povabljen h kralju Petru na kosilo. Kralj se je zelo laskavo izrazil o Slovencih, češ da jih pozna, da so »verni ljudi.«

*

Vesel me je odvedel v sobe, kjer ima shranjene svoje številne oljnate slike — krajine in portrete, vse tako polne življenja, da jih bom imel vedno pred očmi.

Vesel je velika osebnost, ki diha iz vsakega njegovega dela. Njegove krajine so lepše od resničnih, a niso sentimentalne, in njegovi portreti več kot zgolj portreti: tudi oni sami so osebnosti, ki se jim moraš nehote podrediti.

»Nisem mislil, da si tak copernik!«

»Vse moje prizadevanje gre za tem, da je v sliki duša, življenje, moč, ki te pritegne in vleče k sebi, da jo doživiš.«

»Koliko stane ta mala slika?«

»Več kot marsikatera večja. Jaz ne ocenjujem slik po velikosti, temveč po tem, koliko je mene v njej.«

F. Vesel: Otroška glavica. (Pastel)

Pri ogledu sob, kjer ima Vesel med drugim ohranjeno vse polno starinskih loncev, okvirjev, skrinj, slik, starih oblek, mašnih plaščev, avb, majolik, stenskih ur itd., nama je delal družčino 11 letni Veselov sinček Savo — krasen dečko, da si lepšega skoraj misliti ne morem. Seveda je tudi on že slikar. Upam da mi bo prav rad prepustil par slik za »Naš rod«.

»Osemletna Nadica tudi že riše in štiri in pol letna Sonjica istotako. Poglej njihove slike! Kako je vse to naslikano z naivno, otroško dušo. Ob priliki jih pokažem Jakopiču.«

Vesel mi je razkazal celo svoje posestvo in me je seznanil s krajevnimi znamenitostmi. V okolici je polno jam in prepadnic. Pod Polakovo graščino nikdar ne zmanjka vode. Ob povodnji je prav lahko dobiti človeških ribic. Gledal sem Vesela in krajino in spoznal, zakaj je zdržal dolgih 32 let na Grumlovem. Velika ljubezen do narave — še sedaj jo študira kakor nekoč, ko je hodil z Jakopičem slikat noč in mrak in je eksperimentiral z acetilenkami in svečami — je bila, radi katere se je predal samotarstvu v katerem je ustvaril toliko lepih slik, ki jih je doslej še malokdo videl!

»Oblika je pri meni postranskega pomena, da veš! Važno mi je, di živi slika svoje življenje!«

Ko boste sedaj majnika delali učiteljice in učitelji izlete z otroki, peljite jih na Grumlovo! Vesel Vas sicer ne bo mogel sprejeti, kakor bi si morda Vi želeli, zato pa se mu Vi poklonite, in mu darujte cvetjal! Verjemite mi, da ga ni lepšega veselja od veselja, ki ga občutite, da ste tudi osebno spoznali velike ljudi.

DR. OSKAR REYA:

V NORVEŠKIH FJORDIH

Odpriate v atlantu pregledno karto Evrope in videli boste, da je njena obala najbolj členovita ob norveški obali na skandinavskem polotoku. Če si skandinavski polotok natančneje ogledamo na posebni karti, tedaj vidimo, da ob norveški obali kar mrgoli polotokov, otokov in otočičev. Tudi opazimo globoke zarezke, ki segajo kakor reke daleč nazaj v notranjost dežele. Nadalje vidimo, da je norveška obala temnejše pobarvana kot sosedna Švedska, iz česar

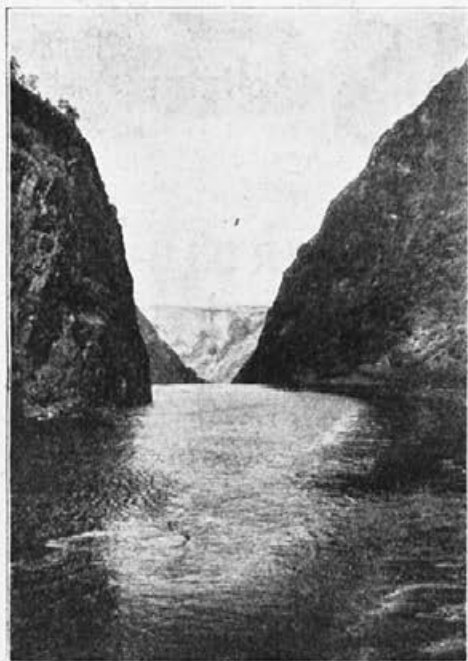

Bergen

sklepamo, da je gorata in da strmo pada v morje. Med te divje in skalovite otoke in v tiste tesne in ozke prelive in zalive, v katerih se pretaka globoko modrozeleno morje, vas hočem v duhu peljati.

Pred dvema letoma v mesecu avgustu sem se napotil iz Ljubljane preko Münchena v Hamburg, v glavno luko Nemčije ob izlivu reke Laba. Potoval sem na Spitzberge, na poslednje otoke pred severnim polom. Ob tej priliki sem si ogledal norveško obalo in norveške luke vse do severnega rtiča. Nato me je ladja peljala preko severnega ledenega morja do Spitzbergov in še naprej do meje večnega ledu. O vsem tem bom poročal, za sedaj pa si bomo ogledali norveške fjorde. Fjord je norveška beseda, ki pomeni ozek in tesen zaliv.

V Hamburgu sem se vkrcal na ladjo »Monte Olivia«. Ladja je nosila špansko ime, ker je bila last hamburško-južnoameriške paroplovne družbe. Člani te družbe so Nemci in Španci iz Južne Amerike. Bogati Američani so dali denar, zato nosijo ladje španska imena,

Sogne-fjord

skih žagah. Neposredno nad mestom se dviga hrib Floien, visok kakor naša Šmarna gora. Nanj vodi tirna žična železnica. Z vrha se ti odpira krasen razgled. Tik pod teboj leži Bergen z lukó, v daljavi pa vijugast zaliv, ki že spominja na fjorde. Ker norveška valuta zelo dobro stoji, je za Jugoslovana z njegovimi manj vrednimi dinarji več ali manj vse precej drago. Ena norveška krona ima sto örov in je enaka 15 dinarjem. Na primer za malinov vec plačáš 60 örov, to je osem dinarjev. Na vrh hriba se voziš morda 10 minut in plačáš eno norveško krono.

Iz Bergena smo krenili v Sogne-fjord, ki je največji in najdaljši izmed fjordov. Fjordi niso majhne zajede v kopno, ampak zelo dolgi in vijugasti, z nešteti stranskimi fjordiči. Sogne-fjord je dolg 187 km. Če bi šteli še njegove stranske fjorde, bi njegova dolžina znašala še enkrat toliko. Brzovlak bi prispel

Nemci pa so ladje zgradili in imajo v rokah vse tehnično vodstvo. Ladje so dobile imena po južnoameriških gorah. Odtod ime »Monte«. »Olivia« pa je neka gora na Ognjeni zemlji na skrajnem robu Južne Amerike. Enkrat na leto pošlje imenovana družba po eno ladjo tudi na Spitzberge, ki prepelje številne izletnike iz Nemčije in tudi iz drugih držav Evrope.

Iz Hamburga smo odpluli v soboto 9. avgusta ob 4. uri popoldne in smo v ponedeljek ob 6. uri zjutraj prispeli v Bergen. Potovali smo torej od Hamburga do Bergena 38 ur. Bergen je v Norveški za glavnim mestom Oslo drugo največje mesto. Ima 65.000 prebivalcev ter sijajno lukó. Bavi se predvsem z izvažanjem lesa, nikla in rib. V lukó vidiš ogromne skladovnice polenovk. Naložene so kakor pri nas drva po gorenj-

Fjeld

na konec po dveh in en četrt ure, ladja rabi sedem ur. Spočetka je fjord nekoliko kilometrov širok, proti koncu pa se vedno bolj zožuje, tako da pade njegova širina celo pod sto metrov. Nekateri fjordi v severni Norveški so tako ozki, da ladja sploh ne more skozi nje. Stranske stene padajo strmo v morje in so včasih preko tisoč metrov visoke. Fjordi se navadno končajo z reko, ki se strmo spušča z okolnega amfiteatra v morje, ponekod v obliki vodopada. Na vrhu se razprostirajo široke in s snegom pokrite planote, imenovane fjeld.

Fjordi so nastali v takozvani diluvialni ali ledeni dobi. Iz zgodovine naše zemlje vemo, da so se menjavale dobe z izredno milim in toplim podnebjem z dobami, v katerih je prevladoval neznosen mraz in led. Za časa poslednje ledene dobe je segal polarni led daleč proti jugu, tako da je pokrival vso severno Evropo. Zaradi hudega mraza je led pokrival tudi vse Alpe, tako da je bila pod ledom vsa naša Alpska Slovenija. Ledeni jeziki, ki so se spuščali navzdol, so izrezali široke, črki U podobne doline. Temu dolbljenju se ni mogel ustavljati niti najtrši kamen. Pozneje, ko se je led umaknil na sever in v višine, je dno teh dolin prekrilo morje.

Danes stojijo pred nami fjordi v vsej svoji lepoti in veličanstvu. Slične prirodne zgradbe najdemo tudi v naši domovini. Zamisli si, da bi Bohinjsko jezero preplavilo ves bohinjski kot. Strme stranske stene in končni vodopad Savica bi ti nudili iste krasote, kakor norveški fjordi. Enake pojave bi videl v Krmi v Vratih, v dolini belopeških jezer in ostalih dolinah okrog Triglava, če bi morje preplavilo dno teh dolin.

Omenil sem, da navadno zaključujejo fjord vodopadi. Pa tudi ob stranskih stenah padajo vodopadi v morje. Take, kakor so naš Peričnik, Nadiža v Planici ali tudi Savica, srečuješ tu na vsakih sto korakov. Najlepši izmed vseh je skupina sedmerih zaporednih vodopadov, ki jih imenujejo »sedmere sestre«. To krasno skupino smo videli v naslednjem Stor-fjordu. Norvežani se v splošnem kaj radi ponašajo z izrazom sestra. Na severu Norveške blizu Lofotskih otokov se vrsti zaporedoma sedem skalnatih vrhov, ki jih imenujejo tudi sedmere sestre. Na Spitzbergih se vrsti blizu Magdalenskega zaliva zaporedoma sedem ledenikov, ki jim zopet pravijo sedmere sestre. Stor-fjord zaključujeta dva vodopada, ki so jih Norvežani nazvali sestra in brat. Vodopadi so najlepši spomladi, ko se topi sneg

Sedmere sestre

in ledeniki. Na koncu in na vrhu fjordov so navadno hoteli, ki so sicer zelo udobni, toda od sile dragi.

Ogledali smo si še tretji Molde-fjord. Takoj pri vhodu v fjord leži mestece Molde. Ima okoli 3400 prebivalcev in ga Norvežani

A. Ender: On je vstal

imenujejo zaradi ljubke lege in milega podnebja »mesto cvetic« ali »nordijska Nica«. Kljub severnejši legi od Leningrada, uspeva tu bujna vegetacija. Okolico pa obdajajo krasni gorski vrhovi. Vse hiše so zgrajene iz lesa. Kljub kameniti okolici rabijo za zgradbo sten samo tramo-ve. To pa zaradi tega, ker imajo lesa v izobilju in bi morali cement uvažati. Zaradi lesenih stavb se vnamejo večkrat celi okraji mesta. Tako je leta 1916. razsajal ne samo v Molde-u, ampak tudi Bergen-u strahovit požar, ki je vpepelil cele ulice. Zato srečaš skoraj v vsaki ulici rdeče pobarvano okence z električnim zvoncem, ki je zvezan z gasilsko postajo. To okence imenujejo »Brandalarm«. Sredi mesteca se dviga lična lesena cerkvena, ki ima prekrasen oltar s sliko norveškega slikarja Aksela Enderja »On je vstal«. Slika je sveto-

pisemski motiv — objokovanje Jezusovega groba na velikonočno jutro.

Iz Moldeja je ladja nadaljevala svojo pot proti notranjosti fjorda. Na koncu fjorda ob ustju reke Rauma leži mestece Aandalnaes ali tudi Naes imenovano. To mestece je še manjše, ima le okrog 1000 prebivalcev in je zanimivo zato, ker so vsi moški čevljarji. Odtod izvažajo znane norveške opanke iz kože morskih psov po vsem svetu. V razdalji 9 km se dviga norveški Matterhorn, imenovan Romsdals-horn, visok 1556 m. Do leta 1881. je veljal za nedostopnega, vendar ga danes drzni plezalci premagajo v 14 urah. Ker je ladja odplula iz fjorda še isti večer, nismo utegnili daleč v notranjost, ampak smo trije Slovenci naskočili le najbližji vrh Nebba Aksla, visok 900 m. Na vrhu smo prav po gorenjsko zaukali, da se je naš vrisk razlegal daleč po fjordu. Ladja je nato nadaljevala svojo pot proti severu.

RUDOLF PEČJAK:

ŠTUDENT IVAN

Osebe:

Pavel, uradnik, star 45 let. Marija, njegova žena; Ivan, njun sin, študent, še nima 17 let; Anka, soseda.

Čas: Boji za Koroško. Popoldne po kosilu.

Ko se dvigne zastor, je na odru tema. Iz daljave se čuje pesem Gor čez jezero. Svetloba.

PRVA SLIKA.

Preprosta meščanska soba. V levem kotu miza, v desnem divan. Ob steni velika omara s knjigami, poleg nje polica za knjige in časopise. V zadnji steni je dvojno okno, med njima je razobešen zemljevid Evrope, v katerega je zapičenih nekaj zastavic. Na stenah je nekaj slik iz naše narodne zgodovine. Poleg divana stoji pisalna miza, nad njo visi vojaška sablja.

IVAN (*stika nemirno po pisalni mizi*): Domovina je več kakor dom. —

PAVEL (*nastopi. V rokah ima časopis in je ves vesel*).

PAVEL: Da, da, Ivan — zdaj prihaja naš čas, kakor sem ti ga vedno napovedoval. Zdaj stopamo v zgodovino Slovan. Končno je prišla tudi naša ura. (*Gre k zemljevidu in navdušeno kaže.*) Poljska, Češka, Jugoslavija. Od Baltiškega do Črnega morja Slovan — Slovan — svoboden Slovan. Kaj ni to lepo — fant moj. Tri mogočne slovanske države vstajajo iz robstva v zarjo. V kako velikem času živimo. Pa še koridor do Češke moramo dobiti, da bomo slovanski bratje neločljivo zvezani med seboj. Kje je sila, ki bi nas še kdaj premagala, ko držimo sever in jug — V sonce smo prišli — Ivan — po tisočletju v sonce!

IVAN: Oče, nekaj bi te rad vprašal.

PAVEL: Kaj pa takega — fant moj?

IVAN: Oče — ne bodi hud — saj te imam rad.

PAVEL: No — kaj pa je?

IVAN: Oče — ali pojdeš na Koroško?

PAVEL: Zakaj pa to vprašuješ?

IVAN: Narodna vlada kliče prostovoljce — vse bivše vojake. —

PAVEL: Hm — saj zdaj je vendar vojne konec. In Slovani smo med zmagovalci. Čemu?

IVAN: Oče — saj nisem mislil tako — ostani doma — no — viš — nisi več mlad — pa pusti mene — jaz grem na Koroško.

PAVEL: Otrok — to si pa kar lepo iz glave izbija. Saj še brk nimaš. Misliš, da je vojska tako, kot bi zajce lovila?

IVAN: Nič ne mislim tega — oče — mislim samo, da tujec zase da našo zemljo.

PAVEL: Pa jo bo dal spet lepo nazaj. Zmagovalci smo mi — Ivan, zato bo Koroška naša. V Parizu bodo delali meje. Francozi, Angleži in Američani bodo zarisali Jugoslavijo. Nemci so vendar premagani. Zato je škoda vsake kaplje krvi. Predragocena je naša kri, da bi jo po nepotrebnem prelivali. Dovolj smo jo že. In pa še sedaj, ko je vojske konec in smo že dobili svojo državo. Srečen je, kdor je v tem strašnem morjenju še živ ostal. Pa bi zdaj — ko je —

IVAN: Ni tako oče. Koroška je naša — tako naša, da ne smemo prav nič čakati. Vsemu svetu moramo pokazati, da je ta zemlja naša. Ne smemo pustiti, da bi barantali zanjo. Prestol naših knezov je tam — z lastnimi rokami si moramo zgraditi dom.

PAVEL: Vročekrven in nestrpen in neučakan si, kakor je bila pač vedno mladina. Pet križev imam — pa bi vzel puško in šel, če bi videl, da ima to kak smisel.

IVAN: Oče — smisel? — Narodi si delijo zemljo, mi pa sedimo doma...

PAVEL: Saj ne sedimo doma. Naši odposlanci so se že odpeljali v Švico in so že pričeli z razgovori radi meje. Viš — tam bo zdaj bitka za zemljo, ne pa na bojiščih.

IVAN: Oče — ne razumeš me prav nič. Poglej — naš veliki general je že zasedel Maribor in nihče več ga nam ne bo vzel. Koroška pa nas kliče — in Koroška je še bolj naša... Prestol naših knezov je tam.

PAVEL: Kakor sem ti že rekel, si vse to iz glave izbij! Vzemi knjige in pojdi v šolo — čas bo.

IVAN (*pade pred očeta na kolena*): Oče, saj te imam rad — objemi me — blagoslovi me. — Domovina je več kakor dom. In ti si bil vedno tako navdušen za svoj narod.

PAVEL: Ne uganjaj mi neumnosti. Ne greš — pa je. Saj bi te še vzeli ne — še sedemnajst nimaš.

IVAN: Tudi moji sošolci pojdejo — nekaj jih je že v vojašnici.

MARIJA (*vstopi*): Kaj pa se je zgodilo — za božji čas?

PAVEL: Na Koroško hoče — na vojsko.

MARIJA: Jezus — ali se mu je zmešalo, ali kaj. — Saj si še otrok. Kaj še ni zadosti krvi prelite — kaj ni še konca? Ali so prišli zdaj na vrsto celo otroci. — Jezus — Jezus.

PAVEL: Saj ga nihče ne sili — sam si je to v glavo vtepel. Ivan, saj si bil vedno pameten fant. Poslušaj me in ubogaj. Na Koroško ne greš — premlad si še — pa tudi škoda je vsake kaplje krvi. Kakor bodo v Parizu zarisali meje, tako bodo pa tekle. In Koroška bo naša. Francozi, Angleži in Američani so z nami. Kaj bi se bali?

MARIJA: Ivan — Bog ne daj — saj si še otrok — pa na vojsko...

IVAN: To ni vojska — mati — to je borba za našo zemljo. Zdaj gre samo za nas. V teh trenutkih se odločuje, čegava bo Koroška. Narodna vlada kliče prostovoljce — pa se jih je tako malo odzvalo.

MARIJA: Naveličani in trudni so že od morjenja. Miru hočejo ljudje.

IVAN: Oče, ko bi ti videl Čehe. Cel polk jih je prišlo iz vojne. Korakali so skozi mesto z godbo in češko zastavo so nosili in peli. Kje dom je moj. Nič se niso hoteli vstaviti in odpočiti pri nas. Sam

sem jih slišal, ko so klicali: Češka nas kliče, da jo osvobodimo in zase demo. — Nas pa kliče Koroška — naša najlepša zemlja — naša najbolj zaslužnjena zemlja.

PAVEL: To je nekaj čisto drugega. Seveda želijo Čehi domov. O, tudi mi čuvamo svojo zemljo — glej — preko naše zemlje se valijo cele armade narodov domov — pa kako smo vzdržali red. Bil sem pri narodni straži in vem, koliko napora je bilo treba, ko smo razorožili Madžare. In nas je vendar tako malo.

MARIJA: Ivan — le ubogaj — le ubogaj in poslušaj očeta, ki ve, kaj je življenje.

PAVEL: Vzemi knjige in pojdi v šolo, da ne zamudiš. Bodi pameten fant, kakor si bil vedno. Domovina zahteva od tebe, da se učiš, drugo pride pozneje.

IVAN: Oče, vedno si mi tako lepo pripovedoval o junakih. —

PAVEL: Ivan — junak boš, če se zdaj premagaš in me ubogaš. Vzemi knjige in pojdi. (*Ivan vzame knjige, pogleda očeta in mater in odide.*)

PAVEL: Mladina — mladina — kako je neučakana in vročeskrvna. Takoj hoče imeti vse. (*Hodi po sobi*). Menda mi ne bo napravil fant kake neumnosti? Pa — saj je vzel knjige in brez mojega dovoljenja ne more nikamor. Mladina se pač hitro navduši in ravno tako hitro ohladi. (*Sede na divan.*) Ampak srce pa ima moj fant. Kar ponosen sem na takega sina. (*Vstane in gre parkrat po sobi.*) Narodi si delijo zemljo — vsak trenotek je dragocen. Morda pa ima Ivan tudi svoj prav. Ne — ne — vročeskrvnost vodi v nepremišljenost in ta vedno škoduje. V težkih časih je treba ohraniti mirne živce. In pamet — pamet...

MARIJA (*stopi v sobo*): Tako mi je tesno — pri srcu. — Kaj ko bi šel...

PAVEL: No — zdaj pa še ti začni. (*Marija odide, Pavel pogleda proti oknu.*)

Z a s t o r.

DRUGA SLIKA.

Pozorišče isto kot v prvem prizoru.

Čas: naslednji dan.

MARIJA (*hodi vsa nemirna po sobi in si zdaj pa zdaj obriše z robcem oči*).

MARIJA: Zdaj zdaj bom zvedela — Jezus — ali bom dovolj močna — ali bom dovolj močna...

(*Nekdo potrka na vrata. Marija se vsa strese. Soseba Anka vstopi.*)

ANKA: Kaj pa je Marija? —

MARIJA (*ji pade okoli vratu in zajoka*): Anka bodi pri meni — tako mi je hudo.

ANKA: Sem že slišala, da se je Ivan odpeljal včeraj zvečer na Koroško. Mnogo študentov je šlo... šole so napol prazne... knjige so kar stran pometali.

MARIJA: Anka ali še ni prišel?

ANKA: Kdo?

MARIJA: Pavel.

ANKA: Odkod?

MARIJA: Tako se bojim — vsa se tresem...

ANKA: Kam pa je šel?

MARIJA: V bolnico.

ANKA: Ali — ste kaj zvedeli?

MARIJA: V mestu je slišal — Pavel — da so več študentov pripeljali v bolnico. Strašno so ranjeni. Trije so takoj umrli. Moj Ivan — moj zlati Ivan.

ANKA: Marija — potolaži se — saj ni gotovo, če je Ivan med njimi. Študentov je šlo dosti na Koroško. Nič ne bo hudega — nič. Zaupaj v Boga.

ANKA: Ves svet je narobe — otroci se borijo. Pa tako hitro so jih odpeljali.

MARIJA: Še vedno ga ni. — Pavla. — Kako se ga bojim.

ANKA: Vse se bo lepo izteklo, boš videla, Marija. Človek si vedno hujše predstavlja, kot je v resnici. Smo že tako ustvarjeni.

MARIJA: O — da bi bilo res...

ANKA: Boš videla, kako boš vesela, ko se Ivan vrne. (Marija nenadoma pridušeno zakriči, vrata se odpro, vstopi Pavel mrtvaško bled.)

MARIJA (ga pogleda): Jezus — Marija! (Silno zajoka in pade na kolena.)

PAVEL (gre počasi in ves tresoč se k Mariji, boža jo po laseh in se silno premaguje): Marija — ne jokaj — ne jokaj — Marija — saj — ni — nič hudega. (Bruhne v silen krčevit jok.)

Kratek odmor.

ANKA (šepetaje): Je — močno — ranjen?

PAVEL (presekano): Na hodniku — v bolnici — leži — mrtev — moj fant — moj — zlati — fant...

Zastor hitro pade.

Zakaj se slišijo razni glasovi, kadar se na gramofonu suče plošča?
(Hotko Terezija, 5. razred.)

Odgovor: Glas ali bolj zvok nastane po tresenju ali nihanju kakega telesa in se prenaša kot nihanje ali valovanje zraka do našega ušesa. Če govoriš skozi cev proti prožnemu kovinastemu opno, niha opno pod učinkom vpadaajočih zvočnih valov. Opno naj nosi v sredi oster trd klinček, ki naj drsi ob vrteči se valj ali vrtečo se ploščo iz manj trde snovi. Sledeč nihanju opna se klinček bolj ali manj udara v valj in vrisuje tako govorjene besede. Čim jačji je zvok, tem globlje so vdrtine, čim višji je zvok, tem krajše so vdrtine, končno se celo barvnost zvoka izraža v obliki vdrtin.

Če nastaviš sedaj klinček na začetek vrisane črte in vrtiš zopet valj, sledi klinček natančno vdrtinam. Radi tega se dviga in pada. Opno, ki je nanje pritrjen,

niha in to nihanje se prenaša na zrak in po zraku kot zvočno valovanje do ušesa. Jasnó je, da je glas, ki ga daje gramofon, natančen posnetek glasu, ki je prvotno govoril skozi cevko proti opnu. V splošnem je šibkejši, toda z raznimi pripravami ga lahko ojačujemo.

Dragi gospod urednik! V šoli smo se učili vse o luni! Tega pa nam ni mogel povedati naš gospod upravitelj, zakaj ni ustvaril Bog tako zemlje in lune, da bi luna vzhajala vedno ob sončnem zahodu ob istem času, ne pa da zaostaja dnevno 50 minut? Rada bi vedela, kakšen namen ima to zaostajanje v stvarstvu? Ali Vi verjamete, da ima luna posebno moč do človeka? Trdijo, da bob, ki cvete v jasnih mesečnih nočeh, ostane nerodoviten, narobe pa bob, ki cvete v temnih nočeh, obrodi bogato. Kaj bi bilo, če bi luna vzhajala vsak dan točno ob sončnem zahodu? Ako je res, da ima luna posebno moč do ljudi, mogoče ima tudi posebno moč do rastlin; če bi svetila vsako noč vso noč, bi morda to škodovalo rastlinam, ki se ne morejo skriti pod odejo. Kaj pravite Vi? Vse na svetu ima svoj namen, tako pravijo. (Petrovič Rajka, 3. r. v D. M. Brezju pri Mariboru.)

Odgovor: Draga Rajka, dvomimo, da je nastalo vprašanje v tej obliki v tvoji mladi glavi. Takšna vprašanja po namenu vsakega pojava naj belijo glave raznim modroslovcem. Težko bi ti sledila njihovim razglabljanjem. V tvojih možganih pa se je gotovo vzbudilo vprašanje, zakaj (ne čemu!) zaostaja Luna za Soncem. Na to vprašanje ti daje dovoljen odgovor astronomija, to je veda, ki proučuje pojave na nebu.

Ako bi se le zemlja vrtela okoli svoje osi in bi Luna in Sonce mirovala na nebu napram zvezdam-stalnicam, bi vzhajala Luna dan za dnem ali vedno istočasno s Soncem ali vedno enako pozno za njim. Toda učila si se, da kroži Luna okoli Zemlje. Če bi se v istem času zasukala okoli Zemlje, v katerem se Zemlja zavrti okoli svoje osi, bi nekateri kraji na Zemlji stalno imeli Luno na nebu. Drugi kraji pa je sploh ne bi poznali. Rada bi vedela, kaj bi se v takem slučaju zgodilo. Prirejali bi pač kar na debelo izlete v kraje, kjer sije noč in dan Luna in kjer bi lahko v teku enega dneva opazovali vse izpremembe njenega lica. V 24 urah bi videli mlaj, prvi krajec, ščip in zadnji krajec.

Luna pa je bolj počasna, ona zaostaja za Zemljo vsak dan približno za 53 minute. Za toliko minut pozneje vziđe Luna kakor zvezde-stalnice, s katerimi je dan prej istočasno zašla. Za Soncem pa zaostaja Luna nekoliko manj, kajti tudi Sonce zaostaja dnevno za ostalimi zvezdami za približno 4 minute, tako da znaša zakesnitev Lune z ozirom na Sonce okoli 50 minut dnevno.

Slišim pa zopet tvoje vprašanje: zakaj pa se Luna tako zakesnuje. Astronomi nas uče, da ni bilo vedno tako. Ko je tvorila Luna z Zemljo eno samo ogromno telo, se je naravno vrtela enako hitro kakor Zemlja. Zavrteli sta se tedaj enkrat v približno petih urah. Tudi po odcepitvi Lune od Zemlje je prvotno ostala Luna v neprimerno manjši razdalji od Zemlje in je krožila v veliko krajšem času okoli nje kakor danes. Radi medsebojnega privlaka se je s časom zvečala vrtilna doba Zemlje na 24 ure, Luna pa je tudi izpremenila svojo hitrost in se je v skladu z zakoni astronomije oddaljila od Zemlje.

Ti želiš tudi vedeti, ali ima Luna posebno moč na človeka in na rastline. Ne dvomno učinkuje Luna na Zemljo, saj ti je znan pojav plime in oseke, ki nastane radi Luninega privlaka. Bržkone vpliva vsaj v skromni meri tudi po svoji svetlobi, ki pa ni njena, temveč odbita sončna svetloba. Ali ima rast rastlin ali gotove človeške bolezni kako vez z Luno, ni dognano. Po večini so vsi učinki na človeško in rastlinsko življenje, ki jih ljudstvo še danes pripisuje Luni, le praznoverje in ostanek nekdanjega čaščenja Lune kot boginje.

Cicibanovi

V SVETU.

KO JE MINILA IN JE POKUKALO IZZA , SO SE ODPRAVILE DALJE. S SO PRIŠLE NA . „MORDA NAJDEMO KAJ HRANE!“ PRAVI . RES ZAGLEDAJO SREDI LEPO POLJSKO . STALA JE NA ZADNJIH IN GLEDALA . „AHA!“ PRAVI ENA, „TA BO ZA KOSILO.“ PA SE BOJI: „KDO BO PA VJEL?“ DRUGA SE POPRASKA PO : „JOJ, JAZ NE ZNAM LOVITI !“ PRAVI : „MOJE NIMAJO !“ ZLATKA PA REČE: „MENE PA BOLI, KI MI GA JE ODGRIZNIL.“ PA SE ODLOČIJO, DA NAPROSIJO , NAJ JIH POČAKA. ALI SE JIM ZASMEJE: „HA, HA“ IN

ZBEŽI V LUKNJO. ŽALOSTNO GREDO DALJE. PRI-
 DEJO V . V SO . NA NEKEM JE
 GNEZDO. V PA DROBNI . ALI TRI NE
 ZNAJO . NASLONIJO SE NA IN KLIČEJO: „ ,
 PRIDITE DOLI“. ALI NEČEJO. PAČ PA POKUKA
 IZZA VELIKA . NAŠIM ZAČNE
 MOČNO BITI. ZBEŽE KAR JIH NESEJO. BEŽE SKOZI
 , MIMO IN SE USTAVIJO ŠELE PRED VE-
 LIKO . PA SPOZNAJO, DA JE
 TO DOMAČA . DOSPEJO DO
 . OB SLONI . KADI DOLGO IN ČITA
 . PA POGLEDA PREKO IN SE ZAČUDI: „KAJ
 PA VE, RAZVAJENE ?“ PA REKO MUCKE: „
 NAS PREGANJA, NAS HOČE POŽRETI, SE
 NAM SMEJEJO. IN SMO, UBOGE , TAKO LAČNE!“
 JE DEJAL: „HM, HM! NO LE STOPITE MALO V
 .“ VESELO SO ŠLE SKOZI . (Se nadaljuje.)

PALČEK IN LASTOVICI

Spisal in narisal: Edo Deržaj.

Pritlikavec, ki je med tem prispel do lastovičjega gnezda odgovori: »Ubog preganjan romar sem, ki še nikdar ni storil nikomur nič žalega. Če dovolite, vstopim ter vam povem kedaj in od kod sem prišel in kaj tu delam.« Krempelj, ki si je pritlikavega možička natančno ogledal in videl, da ni bil večji od njega, ga je

prijazno povabil, naj vstopi in sede na mehko bilje in perje. Pritlikavec vstopi in obesi svojo svetiljko na štrlečo slamico. Krempelju je prijazen možiček resnično všeč. In kako lepo je oblečen. Na debeli glavici mu čepi starinski klobuček, okrašen s pestrobavrnim peresom. Drobno telo je odeto v črno žametasto jopico. Lepo se mu tudi podajo rdeče hlačice, pod kolena zavezane z modrimi trakovi. Tanke nožice čepi v toplih nogavičkah in malih okovanih čevljčkih. Kdor je videl pritlikavca v tej opremi, se mu je moral iz srca nasmejati. Tudi lastovici je silil smeh.

V tem je palček sedel na mehko, udobno ležišče in izvlekel iz žepa malo pipico, ki si jo je s Krempeljčevim dovoljenjem prižgal. Nato je jel pripovedovati:

»Živel sem dolgo vrsto let s svojimi bratci v duplini pod košato bukvijo, ki stoji za bližnjim hribom na parobku gozda. Bili so zlati časi. Blizu naše bukve pod pritlično smreko je domovala zajčja družinica. Bili smo si dobri prijatelji. Drug drugemu smo si čestokrat pomagali v težkih časih in naše življenje je potekalo v najlepšem redu. Zgodilo pa se je, da je nekega dne prispela iz bližnjega gozda krvoločna lisica, ki je že preteklo zimo zasledila ubogo zajčjo družinico. Odslej so živeli naši prijatelji zajčki v stalnem strahu. Preplašeni so se skrivali po gozdu, dokler jih ni zvitoropka prese-netila. Ugrabila je najmlajšega sinčka. Po tem dogodku so ubožčki v smrtnem strahu prihiteli k nam milo proseč, naj jih vzamemo pod streho, sicer jih bo lisica vse podavila. Takih prošenj nismo smeli odbiti. Sprejeli smo zajčke v svojo sredo, veseleč se, da smo jih obvarovali pred krvoločno lisico. In zopet smo živeli v miru in zadovoljstvu.

Nekega dne, ko smo rano zjutraj čistili hišo, nam naznani stražar, da se plazi proti naši bukvi več lisic. Vsi smo ostrmeli. Vedeli

smo, da se nam bliža zadnja ura, če nas zalotijo lisice v družbi z zajci. Na kak boj ni bilo misliti. Bilo nas je bore malo — sedem po številu. Naše orožje pa je bilo tudi mnogo preslabo, da rani lisice skozi zimski kožuh. Brž smo torej pograbili svoje borno imetje ter hiteli iz dupline na prosto.

Pred duplino so nas nestrpno pričakovali preplašeni dolgouhci. Veleli so nam, naj sedemo nanje. Bili so le trije. Sedli smo na dolgouhce in v divjem diru smo odjezdili čez drn in strn. Nismo še bili daleč, ko zagledamo zasledovalke, ki hite za nami. »Strah in groza, izgubljeni smo!« smo si dejali. Ubogi zajčki so sicer drveli, kar so jih nesle noge, a zaman. Še nekaj skokov in drzne roparice so nas obkolile. Dolgouhci, ki so že zrlí smrti v oči, so se poslužili zadnje zvijače. Nenadoma so namreč izpremenili smer ter v dolgih skokih odhiteli v breg. Zaradi nenadnega obraza in skoka smo palčki v lokih odleteli z zajcev.

Lisice so uvidele, da je zasledovanje zajcev odveč, ker so le ti po strminah mnogo hitrejši od njih. Poleg tega so se sedaj hotele maščevati nad nami. Moji bratci so se baš hoteli skriti v gosti praproti, ko jim lisice zastavijo pot. Sreča v nesreči je hotela, da sem jaz priletel pri padcu z zajca v najgostejši praprot, kjer sem obvisel. Zaman so bi-

le vse prošnje mojih tovarišev. Krute lisice so sklenile, da jih odvedejo s seboj, kjer bodo opravljali hišna dela. S solznimi očmi sem zrl za svojci, ki so v spremstvu lisic korakali proti duplini sredi košatega gozda, tri ure hoda od tod. Vedel sem, da jih najbrž zadnjikrat vidim. Stal sem in zrl za njimi, ko so že izginjali za prvim grmičjem. Zavedal sem se tudi, da me lisice prej ali slej ujamejo, če bi se skušal vrniti v svoj dom. Sklenil sem oditi v bližino ljudi, ki niso tako zlobni in kamor si lisice ne upajo priti. Hodil sem tri dni in tri noči ter sem končno zagledal Bokalovo domačijo. Ponoči sem se prikradel v bližino hiše. Tu sem opazil vajino gnezdece. Čutil sem se varnega. Vem namreč, da vas ljudje ljubijo in vam ne razdirajo gnezd. Sklenil sem

prebiti zimo v vašem toplem in prijetnem domu. Splazil sem se na podstrešje, kjer sem skozi ónole okence prispel do vajinega gnezda. Iz pogovorov prebivalcev Bokalovega doma sem izvedel, kedaj se povrneta.

Minila je zima in odšel sem na podstrešje. Danes, ko sta prispeli, sem čul vajino hudovanje. Ker sta bili prepričani, da je vrabec bival v vajinem gnezdu, sem sklenil, da vaju pozdravim in se opravičim. Uverjen sem bil, da mi vse oprostita, če čujeta mojo žalostno zgodbo.

Lastovici sta ganjeni poslušali presunljivo povest preganjanega pritlikavca. Še tisto noč sta s palčkom sklenili večno prijateljstvo. Sprejeli sta ga v svojo službo. Od tistih dob skrbi za red in snago v njihovem domu.

Če bo koga poleti zanesla pot mimo Bokalove hiše, naj ne pozabi pogledati na lastovičje gnezdo, ki lepi tik nad oknom pritličnega nadstropja. Če imate dobre oči, lahko vidite na večer v gnezdecu dve lastovici in kuštravo bradato glavo popotnika-palčka.

BRANIMIR KOZINC:

APRILSKA

Ilustriral Milko Bambič.

Polž po cesti dirja,
vse pred njim beži.
Glej ga, glej, hudirja,
to se mu mudi!

Konj na hromi nogi
ves bolan stoji,
brcnila ga miška,
rana se gnoji.

Ščuka padla z mosta
v Savo in vtonila,
ker se preobilo
vode je napila.

Kra-kra, črna vrana
z veje je skočila
in pri padcu bedra
si je polomila.

Žaba na podstrešju
k tramu se tišči
in v oblake gleda,
dežja se boji.

Včeraj smo na sejmu
muho si kupili,
dve golidi mleka
smo od nje dobili.

Volk si rane liže
tam ob črni hosti,
vgrizla ga je ovca,
da ima zadosti.

Ribič je v Ljubljanci
pajka v mrežo vjel.
mastna bo večerja,
misli si vesel.

Glej, lisica zvita
v kurniku leži,
ker ji polomila
kura je kosti.

Hov, hov, laja psiček
in čez plan beži,
kajti krvoločni
zajček ga podi.

Justin Hvala: Kraljestvo palčkov

»NAŠEMU RODU«

Preljubi, dragi ti »Naš Rod«,
imamo radi te povsod,
prav radi te prebiramo,
denarce zate zbiramo.

Ko bo pomlad prišla med nas,
odšla bo zima, sneg in mraz,
tedaj bo cvetni rod cvetel,
takrat bo ptičji rod zvenel.

Tako boš ti »Naš Rod« cvetel,
tako med nami boš zvenel,
to ti želi tvoj pomočnik,
čitatelj zvest in naročnik.

Zorko Albin,
učenec V. r. v Grižah.

NESREČA PRI SANKANJU.

Naš součenec Ladi se je pri sankanju ponesrečil. Zavozil je v drevo ter se težko poškodoval na levi nogi. Moral je z rešilnim avtom v bolnico. Ta novica nas je tako prestrašila, da se nismo hoteli več sankati. Pa tudi nismo utegnili, ker smo hodili vsak dan v bolnico obiskovat ubogega Ladija. Pridno smo mu prinašali keksov, pomaranč in jabolk, da je laže prenašal bolečine daleč proč od dobre mamiče, ljube sestrice in dragega ateka.

Jegrišnik Silvica,
II. r. v Celju.

DRAGI »NAŠ ROD!«

Dve leti sem že naročnik »Našega roda«. Ali nisem še čital, da bi se kdo oglasil iz našega koroškega kraja. Boste gotovo mislili, da smo s kraljem Matjažem vred zaspali, ki spi pod našo sivo Peco. Pa nismo! Posebno jaz ne, ki mi g. učitelj in g. župnik pravita, da sem preveč živ.

Bog me pa ima rad. Če ga zjutraj prosim, pa mi hitro pošlje, kar si želim. Neko jutro, ko je bilo zelo mrzlo, se mi ni posebno ljubilo iz tople sobe na mraz, ker imam precej daleč v šolo. Pa rečem mami: »Oh, ko bi vsaj mumps imel, kakor moji součenci!« Ko sem prišel v šolo, me pa gosp. učitelj napodi domov, da imam mumps. Ali vidite, kako me je hitro uslišal Bogec. Sedaj pa sem na toplem in pišem Tebi, ljubi »Naš rod«.

Juvan Boris,
Črna-Zerjav pri Prevaljah.

PTIČKA NAGAJIVKA.

Ptička na veji sedi,
meni se strašno smeji,
ker imam še zaspane oči.

Ptička, jaz vprašam te,
ali že osem je,
ali že skoraj se šola prične?

Ptička zapela je:
»Ura že osem je,
šiba namaka se,
fantič za te!«

Čakaj ti ptičica,
ker si me plašila,
kruhca ne boš več dobila.

Ptička je čivkala,
ko zima je huda prišla,
je za drobtine me prosila.

Ptička le pridi sem,
saj ti odreči ne smem,
drobtinice ti dam,
ker jih zadosti imam.

Muhar Robert,
učenec 4. a razr. v Šoštanj

URA TEČE . . .

Ura teče: tik, tik, tak!
Kakšen notri je le spak?
Bije: ena, dve, tri, štiri!
Kaj li notri se šopiri?

Čuj: bim, bam, bom,
uro doli vrgel bom.
Pa bom videl, kakšen spak,
dela notri: tik, tik, tak!

Uro mislim doli sneti,
na, pa začne kukavica peti.
Ptica pravi: Kuku, ku.
Jaz zavriskam: Juhu, hu!

Prime Franjo,

III. r. osn. šole v Petrovčah pri Celju.

SMEŠNICA.

Nekoč je neki mož prodajal po hišah
leseno robo. Pa ga sreča njegov prijatelj
ter ga vpraša: »No, Matejc, kako kaj s
tvojo kupčijo?« On obstane, se opre na
palico, pa mu odgovori: »Ej prijatelj, sla-
ba, slaba, kakor bolniku, — vsaki dve uri
— ena žlica.«

Zdravko Leskovšek,

IV. b. r.

SVARILO.

Ivanček, ne hodi gori,
boš padel doli!
se bodeš ubilo,
pa bode zvonilo,
pa bodo govorili ljudje:
»Gašperjevo umrlo je!«

Slavko Pavlovič,

4. r. v Šiški.

GORI! GORI!

Nocojšnjo noč sem še prav dobro
spal. Ko sem najlepše sanjal, me je pokli-
cal ata in rekel: »Ivan! Vstani, gori, gori!«
Res vstanem in se hitro oblečem. Ko pa
stopim na državno cesto, me pretrese gro-
za. Hitro stečem do gorečega poslopja.
Gorela je tekstilna tvornica Fr. Kocjan-
čiča. Dolgo sem čakal in gledal, kako uni-
čuje ogenj to tvornico, v kateri so pridni
delavci in dekleta tkali platno in si z

delom služili svoj vsakdanji kruh. Pridni
delavci so se zvečer vračali veseli domov
in delavke so smehljaje zapuščale svoje
delo. In sedaj je vse to v divjem ognju!
Ko sem prišel do domžalske motorne
brizgalne, sem gledal pridne gasilce. Stal
sem pri motorki in pomagal po svojih
močeh. Kmalu se je pa približalo jutro in
z njim sedma ura. Hitel sem v šolo, kjer
smo se pogovarjali o ognju. Kmalu je mi-
nil dan. Ko se je zmrčilo in smo ravno
večerjali, pogleda mama skozi okno in
reče: »Pri Jernejevih pa kurijo velik pust,
grem gledat.« Ko stopi na prag, zakriči:
»Gori! Gori!« Tekla je in jaz za njo. Dolgo
časa sem nosil vodo, dokler se ni umiril
ogelj. Prišli so gasilci, a prepozno, kozolec
je pogorel. Zgorelo je mnogo krme in trije
vozovi. Jernejevi imajo veliko škodo, ker
so bili premalo zavarovani. Ko dorastem,
bom tudi jaz gasilec, ker sem že pri nara-
ščanju. Na pomoč!

Beden Ivan,

IV. r. v Dobu.

NAŠI KANARČKI.

Imamo pet kanarčkov. Od teh so trije
samci in dve samici. Ob večerih jih spusti-
mo po kuhinji, da se spreletajo. Pojejo, da
jih je kar veselje poslušati. Ker sem več
krat bolan, mi s svojim petjem krajšajo
čas. Ena samica je nekoč padla s palčice
na tla. Mnogo časa skoraj ni mogla stopiti
na palčice, ker je imela nožice pokvarjene.
A zdaj ji je že bolje. Znesli sta že jajčka,
a nista nič izvalili.

Ivan Glinšek,

III. r. osn. šole v Mariboru.

SINIČICA .

Stoji tam vasica,
v vasi šolice,
za šolico je hišica,
moja rojstna bajtica.

Za hišico je lipica,
pod lipico je klopica,
na lipici je ptičica,
moja ljuba siničica.

Saša Ozmec,

dijak privat. real. gimn. v Murski Soboti.

O B P O T O K U.

Potoček naš bistri prav tiho šumlja,
se giblje in ziblje, se s peskom igra.
Upogne tam vejo, tu ribo spodi,
nagaja in skače, vesel žubori.

Tolmun! Potoček se vstavi, se leno vrti,
v sredi vrtinec širok naredi.
Če vržeš mu palčko, takoj jo požre,
med čudnim hreščanjem izginila je.

A glej! Pod jezom mlinsko kolo,
kako ga voda vrti prelepo.
Kolo se vrti, igra se z vodo,
srebrnih nam kroglic nameče v roko.

Sem v soncu za mlinom na vrbi sedela,
sem gledala to, se gugala, pela.

Albina Tekavec,
I. r. m. š. v Ribnici.

BEDA RUDARSKIH OTROK.

Kriza! To besedo slišim danes iz ust
vsakega človeka, saj jo vsak že temeljito
občuti. Posebno rudarji, ki živijo v najbed-
nejših razmerah. Vse svoje moči in svoja
najlepša leta puste v temni jami pod zem-

ljo zato, da preživijo svojo družino. Vedno
so v nevarnosti, da jih ne podsuje.

Ni dela in ne zaslužka. Žena in otroci
čakajo boljših časov. Ni jih! Pa je pritis-
nil sedaj še mraz. Lačni in slabo naprav-
ljeni otroci hodijo v šolo. Žalostno gledajo
druge, ki iz torb jemljejo velike kose kru-
ha. Ali pri teh ni krize? Da, je. le ne v
toliki meri. Gorje pa družini, kjer imajo
morda očeta pijanca. Tam nima mati
koščka kruha za otroke, ki vedno prosijo
zanj.

Drnovšek Milka,
6. r. v Zagorju o. S.

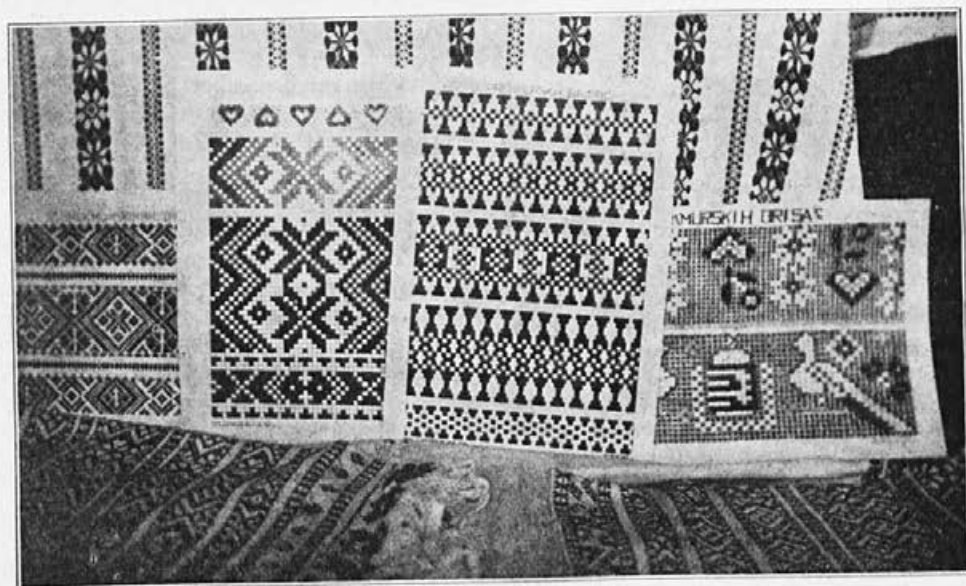
DRAGI »NAŠ ROD!«

Zimno smo imeli zelo hudo in radi
mraza ni bilo nekoč en teden otrok v šolo.
Sankali smo se vsak dan. Jaz sem enkrat
tako padla in si razbila nos, da mi je tekla
kri. Pa ni bilo nič hudega.

Sedaj se učimo že kolo za Materin
dan. Igrali bomo tudi »Rdečo kapico«. Jaz
bom mamica.

Pisala bom, če se bomo kaj dobro
odrezali.

Polda Brus,
II. r. v Izlakah.

Narodni motivi iz Prekmurja na meščanski šoli v Murski Soboti.

MOZAIK

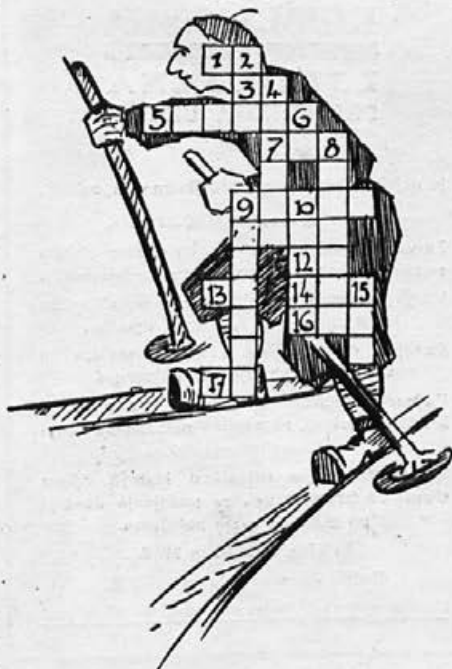
Kosar Franc, V. r., Negova

1. Kot (srb.-hrv.)
2. Kraj v puščavi
3. Glas spomladanske ptice
4. Zmes v podobi zlata
5. Bolezen
6. Moško ime
7. Gozdnega drevesa sad
8. Violina
9. Tajni policist
10. Sorodnik tjulenja
11. Kraj v Albaniji
12. Ptica
13. Drevo
14. Iglavec (žival)
15. Plod
16. Čevljarско orodje

Od 1 in 2 navzdol čitaš pregovor.

KRIŽALJKA »SMUČAR«

Vodoravno: 1. pamet; 3. igralna karta; 5. preizkuševanje za prvenstvo; 7. časovna mera; 9. 2. skl. luka pri Sušaku; 12. prvo v abecedi; 13. vas pri Ljubljani; 14. povzroči lesk — se sveti; 16. senčna hišica; 17. del telesa.

Navpično: 2. koristna rastlina; 4. športnik; 6. ploskovna mera; 8. je drzen in močan; 9. veliko mesto v Jugoslaviji; 10. prislov časa; 15. vprašalni zaimek.

MAGIČEN LIK

Mladinski list
moško ime
mesto v Južni Srbiji
tatvina
osebni zaimek
soglasnik

Imena pravih rešilcev križaljke »Peščena ura« iz Kresnic, ki so bili nagajeni z vezanimi knjigami:

1. Zohar Ivan, Teharje;
2. Petrič Miloš, Ptuj;
3. Račič Marko, Ljubljana;
4. Slavka De-Corti, Maribor;
5. Vodopivec Ivan, Maribor;
6. Merala Marijan, Ljubljana;
7. Hoffmann Robert, Ptuj;
8. Plečko Fani, Vransko pri Celju;
9. Mihelič Milan, Studenci pri Mariboru;
10. Fux Vida, Metlika;
11. Potočnik Franc, Sv. Pavel pri Preboldu;
12. Cimerman Anica, Vučja vas;
13. Humar Darinka, Stari trg pri Rakeku;
14. Vnuk Viktorija, Ptuj;
15. Paulič Renato, Studenci pri Mariboru;
16. Zigmund Frančiška, Stari trg pri Ložu;
17. Bauman Marica, Sv. Jurij v Slov. goricah;
18. Miklavčič Marica, Trbovlje-Vode;
19. Perme Lado, Grosuplje;
20. Sedej Viktor, Sp. Šiška;
21. Onušič Franc, Stari trg pri Rakeku;
22. Lešnjak Janek, Stari trg pri Rakeku;
23. Filipič Ivanka, Vučja vas;
24. Košir Zmagoslav, Ljubljana;
25. Vavpotič Karel, Kamnik;
26. Fartelj Janez, Kupšinci, p. Murska Sobota;
27. Strukelj Anica, Borovnica;
28. Kapš Karel, Rožni dol, p. Semič;
29. Wicher Radoslav, Št. Janž, p. Velenje;
30. Zupančič Zdravko, Št. Janž;
31. Košir Milan, Jesenice;
32. Tomc Joško, Vič pri Ljubljani;
33. Zivko Anica, Maribor;
34. Rok Boleslav, Ljubljana;
35. Petan Slavko, Brežice;
36. Bogdan Dolenc, Kranj;
37. Flandja Janko, Novo mesto;
38. Štubelj Jakob, Grosuplje;
39. Brili Emilija, Rajhenburg;
40. Perhavec Ana, Kamnik;
41. Bračič Vladimir, Ptuj;
42. Lešnjak Jani, Stari trg pri Rakeku;
43. Živko Slavko, Maribor;
44. Bohinc Boris, Rakek;
45. Makarovič Dušan, Srednja Bistrica, p. Črenšovci;
46. Košar Franc, Ljutomer;
47. Pristavc Albertina, Mošnja pri Radovljici;
48. Tomažič Stanko, Ljubljana, Marijanščice;
49. Vidrajs Franc, Ljubljana, VII;
50. Kos Anton, Vojnik pri Celju.

ČEVLJE

najboljše domače izdelke
in odličnih inozemskih tvrdk
kupite najugodnejše v trgovini

A. ŽIBERT
LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA

Klišee, eno- ali večbarvne za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

JUGOGRAFIKA, klišarna

Ljubljana, Sv. Petra nasip, 23.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA ŠT. 7

prilaga svojo bogato zalogo manufakturnega
blaga po nizkih cenah in ugodnih plačilnih pogojih

ANT. KRISPER, LJUBLJANA

MESTNI TRG.

Čevlji, kuhinjska posoda, porcelan, usnjate
torbice, damski plašči, nogavice in galan-
terijski predmeti po najnižjih cenah.

MESTNA HRANILNICA

LJUBLJANSKA

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA 3

Je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.

Ima vlog nad 480.000.000 Din.

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina
z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo.

Vloge sprejema na knjižice in na tekoči račun
in jih obrestuje kar najbolj ugodno.

Posojila dovoljuje na posestva, menice in
vrednostne papirje oim najceneje.

Za male trgovce in obrtnike ima posebno
kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni
depozitni oddelek.

**Za varčevanje mladine izdaja lične
domače hranilnice,** za pošiljanje denarja
po pošti pa svoje položnice.

Telefon št. 2016 in 2616.

Poštni čekovni račun št. 10.533.

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.